

Entrevista amb Jaume Joan Castelló

per Antoni Ferrer Abárzuza

“Basta que sentim Balears perquè no ens interessi, encara que quan es diu Balears també parlen de nosaltres”

Jaume Joan Castelló (Eivissa, 1953) és una de les diverses persones de la seva generació que va estudiar llengües clàssiques a la Universitat de Barcelona, on avui exerceix de professor titular.

Resideix per tant a Barcelona, però ve sovent a les Pitiüses. A aquestes illes ha dedicat bona part de la seva feina de recerca, fent-nos conèixer les inscripcions romanes o editant el poema èpic pisà que lloa la presa de l'Eivissa musulmana el 1114. Una altra edició d'una font llatina, la *Crònica de Marsili* (s. XIV), potser sigui el seu proper treball.

Pregunta. *Quina impressió dona ser professor universitari de llatí i grec quan aquestes llengües, com a assignatures en l'ensenyament secundari, van de baixa?*

Resposta. Bé, jo pens que hi ha coses, petits luxes, que s'han de seguir mantenint... A més, a la universitat, tot sigui dit, no és dels estudis que tenen menys alumnes matriculats. Jo crec —no ho sabria dir exacte— que en aquestos moments hi ha menys alumnes de francès que no de clàssiques, cosa que pot sorprendre.

P. *Com va ser fer aquesta carrera?*

R. Hi ha una cosa que influeix molt: tenir un bon professor en el batxillerat, en el meu cas don Pasqual. Si us hi fixau, va haver-hi una generació de la qual varen sortir molts que feren clàssiques. I a més, el fet que a Eivissa hi hagués una societat arqueològica també, segurament, influeix molt. Es pot parlar que hi havia una petita escola, encara que a nivell bàsic, al batxillerat.

P. *Parlant d'arqueologia, darrerament s'han trobat algunes inscripcions llatines noves. Pensa posar al dia el seu corpus d'inscripcions llatines d'Ebusus?*

R. Sí, sí, en això estam. Evidentment, les inscripcions ens poden aportar dades inèdites; encara que és molt difícil trobar notícies històriques noves, no és impossible que aparegui un manuscrit amagat a alguna biblioteca... Però sí que es treuen relacions interessants, com aquell personatge de la família dels Cornelis, esmentada pels grans historiadors llatins importants (Plini el Jove). I tot això es pot treure amb l'epigrafia i la prosopografia, com ho demostren estudis que es fan actualment a altres indrets.

P. *I com és que aquestos personatges de rellevància tenien relació amb Eivissa?*

R. En tenc un de localitzat que era molt important, però encara no n'he escrit res. I un altre, del qual en vaig fer un article, que estava relacionat de prop amb la família imperial; més amunt, impossible. I encara un altre que probablement tenia finques a Eivissa, a Mallorca i al nord d'Àfrica, Gaius Annius, i la seva dona, Clàudia Vètia, que podia ser néta dels usurpadors... A Mallorca hi ha una inscripció en què figura una tia seua; en fi, que eren una família poderosa.

P. *Una altra de les seves feines importants, de les relacionades amb Eivissa, és la recent edició del Liber Maiolichinus...*

R. Sí, *De bello Maioricano*. Aquest llibre jo crec que no ha tengut gaire èxit, però a mi em sembla que és una font interessant per la descripció d'Eivissa que conté i també, és clar, per les

prendre com a base un manuscrit, que és el més antic però no el millor, i no va tenir en compte els altres dos. Vaja, que vaig fer la feina i la vaig publicar a l'editorial Bosch amb una traducció al castellà, tot i que l'important és l'edició del text llatí, la traducció és merament orientativa. No es tractava tampoc de millorar l'original.

P. *Des de Barcelona, com es veu la vida cultural d'Eivissa?*

R. Mira, a la gent de Barcelona no sé si els interessa gaire, els interessa molt més el que passa a Menorca que no el que passa a Eivissa. Sé que queda fatal, però m'és igual; també els ho he comentat allà moltes vegades.

Mirau, quan va tornar el president Tarradelles d'entrevistar-se a Madrid, algú li va demanar què opinava dels Països Catalans, i

ARA QUE TENIM LA MILLOR I MÉS NOMBROSA PLANTILLA DE PROFESSORS DE LLATÍ I DE GREC DECIDIM NO FER-LOS SERVIR; VAJA UNA INVERSIÓ!

notícies històriques que ofereix; està molt bé, l'autor dedicà una gran part del llibre a Eivissa.

P. *Com va ser aquesta feina?*

R. Bé, jo tenia un compromís antic amb l'Institut d'Estudis Eivissencs d'anar fent traduccions i edicions de fonts històriques, i em vaig posar amb aquest text, tot replegant els tres manuscrits que hi ha i, passat el temps, la vaig fer, a pesar que no s'ha editat amb l'Institut i la traducció és al castellà. De fet, és la primera edició crítica que es fa. Bé, hi havia la de Calisse, de 1904, però només va

ell va respondre: "i això què és?". Ja va quedar clar què havia tractat a Madrid amb Suárez, i hi ha coses que porten conseqüències; jo no sé si té res a veure o no, però la cosa continua...

Puc parlar de com ho veig jo perquè venc d'allà i conec les dues bandes... Mirau, el dia que donaren el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes a Marià Villangómez m'enrecord que al Saló Mas i Escuder, a la seu de l'Òmnium Cultural, em va venir a saludar en Jaume Vidal i Alcover i em va dir: "Ja estareu contents els eivissencs!", i després alguna cosa així com que d'aquí que en

VERONÉS

De Bello
Maioricano

La guerra de
Mallorca

BOSCH

Coberta
de l'edició
de *De bello
Maioricano*
feta per
Jaume Juan
Castelló,
editorial
Bosch,
Barcelona,
1996.

tenguéssim un altre podien passar molts d'anys. Les coses van una mica per aquí, els interessa un Villangómez, però no gaire res més.

P. *Com valora la feina de la Universitat de les Illes Balears a Eivissa? Hauria de tenir més implicació en la recerca a l'illa?*

R. Sí, però això és molt difícil. La Universitat té uns catedràtics i uns professors que tenen uns interessos i unes especialitats d'acord amb les quals enceten projectes d'investigació i, és clar, tampoc no pots demanar a una persona que es dediqui a una determinada cosa per la qual no té interès. Les universitats funcionen a remolc del personal que tenen i no ho estic criticant en

absolut, pens que ha de ser així. Ara, per exemple, l'estudi d'en Joan Ramon sobre les àmfors té un ressò fortíssim perquè hi ha darrere una escola, una tradició, a la Universitat de Barcelona en aquest cas, que estudia la circulació de l'oli i del vi, les marques d'àmfors i tot això; pensem en un Miquel Tarradell, en els estudis de José Remesal Rodríguez al Monte Testaccio de Roma, etc. Si a Eivissa hi ha aquesta persona que té interès pel tema, tot i que sigui per les àmfors púniques i no romanes, tant dóna, resulta que troba a la Universitat una infraestructura muntada i és lògic que surtin estudis sobre aquest tema referits a Eivissa.

P. *Faria falta un recolzament més fort per part d'alguna institució?*

R. Jo crec que ha de ser la conjunció de dues coses: que hi hagi una persona d'Eivissa o de Formentera que s'interessi per un tema i que aquest tema estigui dins la línia d'investigació d'una universitat. Jo, per exemple, amb l'epigrafia: fa molt de temps que hi ha un interès, primer a la Universitat Autònoma de Barcelona i després a la Universitat de Barcelona; hi ha un grup d'epigrafistes important i amb més experiència que jo; els meus estudis són part d'aquesta escola d'epigrafistes. Es dóna aquesta conjunció d'interessos, no és un mèrit meu únicament.

P. *Com podríem fer per tenir a Eivissa, per exemple cinc temes o camps d'estudi almenys tan ben estudiats com aquest de l'epigrafia o el de les àmfors?*

R. Si parlem d'estudis d'història... De temes ben estudiats n'hi ha molts, però perquè la Universitat participi és necessària la coincidència d'interessos de què parlava. A Eivissa sovent ens deixam enlluernar per l'època púnica i de fet en tenim menys coneixements que de l'època medieval.

P. *Parlar d'edat mitjana és parlar de Don Joan. Ell era sacerdot i va tenir aquesta voluntat de fer història. Com veu la professionalització de la professió d'historiador?*

R. Don Joan Marí s'hi va dedicar molts anys. Jo vaig conèixer don Joan, devia ser abans de l'any setanta, quan jo devia tenir quinze anys, perquè ell era director de la COPE i jo feia un programet a Ràdio Eivissa, que aleshores era de la COPE. I ell ja estava a l'arxiu de la Catedral i hi portava molt de temps. Quan hi havia don Isidor Macabich, don Joan ja hi era, a l'arxiu, llegint i preparant coses... Sí, l'estudi de l'edat mitjana passa per les obres de don Joan, ell es va concentrar en el període a partir de la conquesta

catalana i més endarrere no hi va anar perquè els documents amb què treballava a l'arxiu no en fan esment directe. Per fer la feina que ell va fer s'ha de ser un bon paleògraf, perquè has de llegir uns manuscrits; a més, has de saber llatí i comprendre de què van aquells documents, i tot això no és tan fàcil. Ell va tenir la voluntat de fer-ho. Un llibre com *La conquesta catalana de 1235*, és un resum de milers de coses llegides i vistes, als arxius i fora d'ells.

Pel que fa als professionals de la història, jo pens que ara n'hi ha molts més que no n'hi ha hagut mai. És el que parlàvem abans, ara que tenim la millor i més nombrosa plantilla de professors de llatí i de grec decidim no fer-los servir; vaja una inversió! I això passa una mica en tot. D'altra banda, els professionals han de tenir una miqueta d'afició, t'ha d'agradar, per anar bé.

P. Tornant a la seua feina, quins temes pendents té? Què té al forn, que diríem?

R. No, no m'ho faceu dir, són coses que van sortint. El que volia treure era el que hem esmentat del *De Bello Maioricano*, el també anomenat *Liber Maiolichinus* i ja està al carrer. Bé, també hi ha la descripció de Pere Marsili, de l'inici del segle XIV, que s'ha de fer i que no és altra cosa que la traducció al llatí de la *Crònica de Jaume I*, que d'Eivissa quasi no en parla; però el cas és que Marsili va afegir moltes coses perquè a la *Crònica de Jaume I* no hi ha descripcions, mentre que Marsili afegeix una descripció d'Eivissa, una de Mallorca, etc. Jo tenc còpies dels diversos manuscrits d'aquesta font tant en llatí com traduccions, una altra vegada, al català.

N'hi ha d'altres, de fonts, i són documents que s'han d'anar traient. S'ha fet amb el *Llibre del mostassaf d'Eivissa*, que també s'havia de treure, i s'ha tret. En el

cas de don Joan, la seua feina sobre els *Llibres d'entreviniments* és un buidatge molt complet, però ara se n'han d'editar les transcripcions, d'aquella font. Ell no podia fer-ho tot, no tenia temps per fer-ho ni pressupost per publicar-ho; va enllestir un aspecte d'una feina que ha de continuar.

Després, ara que estam parlant de fonts històriques, hi ha una altra cosa que vull dir, i és que a Eivissa ens oblidam sovent de les altres illes; basta que sentim Balears perquè no ens interressi, encara que quan es diu Balears també parlen de nosaltres. Per això ens deixam prendre coses que també ens pertanyen a nosaltres. Ara pens en aquell personatge... quan la mort de Neró i l'ascensió de Galba al poder, aquest convocà una reunió conventual a Cartagena, capital de la província Cartaginensis, i la font afirma que va fer anar a

Cartagena un representant de l'illa balear més propera. L'illa balear més propera era Eivissa, sense dubte, però en sentir balear ens sembla que no parlen de nosaltres i d'aquí que a aquesta notícia no se li hagi fet gaire cas. Pensem en els bassetgers balears: tal vegada a Eivissa no n'hi havia? No tenim peces de plom, projectils de bassetja aquí? A quilos, en tenim, però ens hem deixat prendre aquest fet històric en favor de Mallorca i de Menorca. Les fonts ens inclouen quan esmenten les Balears o Hispània o la Cartaginensis...

P. Falta alguna mica de recolzament oficial a la recerca?

R. Jo no el trob a faltar. Hi ha de ser per pagar edicions, però si hi ha recolzament oficial sempre et demanen alguna cosa a canvi, que és la teua independència. ■

Coberta
de l'obra de
Jaume Juan
Castelló
*Epigrafia romana
de Ebusus.*
Treballs
del Museu
Arqueològic
d'Eivissa
núm. 20,
Eivissa,
1988.

